

RAAP-NOTITIE 2893

Plangebied Dorpsstraat 42 te Hall

Gemeente Brummen

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: De Klinker Milieu Adviesbureau

Titel: Plangebied Dorpsstraat 42 te Hall, gemeente Brummen; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: september 2008

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: BRDH

Bestandsnaam: NO2893-BRDH.doc

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: K. Goedkoop

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-/CIS-code: 30265

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. S. Jager

ISSN: 0295-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van De Klinker Milieu Adviesbureau heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2008 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in het plangebied Dorpsstraat 42 te Hall in de gemeente Brummen. Dit onderzoek diende plaats te vinden in verband met te realisatie van een zorgboerderij. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische resten teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (archeologische resten) uit vrijwel alle perioden.

Het veldonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied waarschijnlijk op een smalle dekzandrug ligt. De bodem bestaat uit een deels verstoord plaggendek. Directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van (intacte) archeologische resten zijn niet aangetroffen. De afwezigheid van directe aanwijzingen in de vorm van archeologische indicatoren betekent niet dat uitgesloten kan worden dat in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn. Het plangebied grenst vrijwel direct aan een archeologisch monument. Het betreft een groot excomplex waarvan archeologische vondsten afkomstig zijn die vrijwel elke archeologische periode vertegenwoordigen.

Op grond hiervan kan, ondanks het feit dat tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, kan niet zonder meer worden uitgesloten dat in het plangebied archeologische resten voorkomen. Derhalve wordt voor het plangebied een archeologische begeleiding aanbevolen.

1 Inleiding

Kader en doelstelling

In opdracht van De Klinker Milieu Adviesbureau heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2008 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in het plangebied Dorpsstraat 42 te Hall (gemeente Brummen) in verband met de geplande realisatie van een zorgboerderij. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden ten einde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 0,25 ha) ligt in de dorpskern van Hall in de gemeente Brummen. Het gebied wordt in het westen begrensd door de Zwarteweg, in het noorden door de Dorpsstraat en in het zuiden door de Domineeskamp. De oostelijke begrenzing wordt gevormd door de achterzijde van de bebouwing aan de Domineeskamp (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 33G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat van het plangebied is 203.850/458.500.

Toekomstige situatie

In het plangebied is nieuwbouw gepland. De te realiseren nieuwbouw bestaat uit een zorgboerderij.

Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek omvatte een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA), welke wordt beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). RAAP beschikt over een eigen opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten (schaal 1:25.000) is het plangebied aangeduid als (deels) bebouwd.

Geo(morfo)logie

In geomorfologisch opzicht ligt het plangebied grotendeels op een dekzandrug. Een smalle zone in het westen bestaat geomorfologisch gezien uit een dalvormige laagte (www.archis.nl).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit een hoge zwarte enkeerdgrond (www.archis.nl). Hoge enkeerdgronden kenmerken zich door een humushoudende bovengrond of plaggende dikker dan 50 cm. Veelal liggen ze op de hogere delen van het landschap. Enkeerdgronden dateren veelal uit de Nieuwe tijd en zijn ontstaan door de toepassing van plaggenbemesting. Eeuwenlang werd de vruchtbaarheid van de akkers op de essen op peil gehouden door deze te bemesten met potstalmest, een mengsel van mest en plaggen afkomstig van heidevelden en uit beekdalen. Het opbrengen van potstalmest leidde tot het ontstaan van dikke humeuze lagen of plaggendecken en een sterke ophoging van de essen.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Wel grenst het plangebied in het westen, het zuiden en het oosten vrijwel direct aan een groot terrein van hoge archeologische waarde (ARCHIS-monumentnummer 3285). Het betreft een groot excomplex dat vrijwel de gehele dorpskern van Hall

omsluit. De archeologische vondsten die afkomstig zijn van dit terrein beslaan vrijwel elke periode vanaf het Laat Paleolithicum. De vondstdichtheid lijkt toe te nemen in de richting van de dorpskern (Odé & Van der Gauw, 1993). Ten noorden van het plangebied (binnen een straal van 200 m.), buiten het terrein van hoge archeologische waarde, zijn bovendien vondsten aangetroffen uit het Neolithicum en de Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummers 6891 en 7503).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de bodemkundige en geomorfologische situatie (een dekzandrug die wordt afgedekt door een plaggendek), kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend voor vindplaatsen (archeologische resten) uit alle perioden. Het kan hierbij gaan om (kleine) vuursteenstrooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m het Neolithicum of nederzettingsresten uit de periode Bronstijd t/m Late Middeleeuwen. De aanwezigheid van meerdere archeologische vondsten in de onmiddellijke omgeving van het plangebied, in een veelal identieke landschappelijke zone, bevestigt deze hoge archeologische verwachting. Bovendien is het voorkomen van een plaggendek is gunstig, omdat een dikke laag opgebrachte grond eventuele archeologische resten beschermd tegen de verstorende werking van (moderne) agrarische werkzaamheden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een verkennend booronderzoek. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen verricht (figuur 1). Doorgaans worden de boringen in een grid geplaatst. Door de beperkte omvang van het plangebied en de aanwezigheid van bebouwing is deze methode hier niet toegepast. Wel zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk over de bouwvlakken verdeeld. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze aanpak is minder geschikt om oudere steentijdkampementen, verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 1,3 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De ondiepe geologische ondergrond in het plangebied bestaat uit dekzand. De top van deze eolische afzetting is aangetroffen op diepten variërend van 0,3 tot 0,9 m -Mv. Het verschil in diepte duidt er mogelijk op dat het plangebied op een smalle dekzandrug ligt. Indien deze veronderstelling correct is, zijn de boringen 1, 2 en 5 op de flanken van deze rug gezet. In één boring is geconstateerd dat bovenin het dekzand nog (deels) intacte B en BC-horizonten aanwezig zijn (figuur 1: boring 1). Op het dekzand rust een pakket humeuze grond met een dikte die uiteenloopt van 0,35 tot 0,8 m. Deze opgebrachte laag is geïnterpreteerd als een plaggendek. Het plaggendek wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van recente verstoringen.

Slechts in één boring is een vrijwel ongestoorde bodemopbouw waargenomen (figuur 1: boring 1). Voorts is er zonder uitzondering sprake van een scherpe, abrupte overgang tussen de basis van het plaggendek en het dekzand. Een dergelijke overgang duidt op een relatief recente datering van het plaggendek.

Resumerend kan gesteld worden dat de geomorfologische en bodemkundige situatie vrijwel overeenkomen met hetgeen op grond van het bureauonderzoek werd verwacht. Mogelijk ligt het plangebied open een smalle, noordwest-zuidoost georiënteerde dekzandrug. Deze zandhoogte wordt afgedekt door een (deels) verstoord plaggendek. De veronderstelde dalvormige laagte is niet aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit het veldonderzoek blijkt dat het plangebied mogelijk op een smalle dekzandrug ligt. Door langdurig bemesting met plaggen en/of potstalmest heeft zich op deze rug een plaggendeek gevormd. De opbouw van het plaggendeek is veelal verstoord. Archeologische indicatoren zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen.

4.2 Aanbevelingen

Het onderzoek heeft geen directe aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. In verband met de in het verleden vastgestelde archeologische vindplaatsen in de onmiddellijke omgeving van het plangebied, die voornamelijk zijn aangetroffen in een landschappelijke zone die vergelijkbaar is met die in het plangebied, kan niet worden uitgesloten dat in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn. Het feit dat de bodemopbouw in het plangebied veelal verstoord is tot in de top van de geologische ondergrond, betekent niet dat eventuele onderliggende archeologische sporen daardoor ook compleet vernietigd zijn.

Bovenstaande in ogenschouw nemend wordt voor plangebied Dorpsstraat 42 een archeologische begeleiding conform het protocol opgraven uit de KNA versie 3.1 aanbevolen. Archeologische begeleiding houdt in dat tijdens of direct voorafgaand aan de grondwerkzaamheden archeologische waarnemingen worden verricht. Dit betekent dat eventuele archeologische sporen worden gedocumenteerd zonder dat de werkzaamheden worden vertraagd. Een archeologische begeleiding behoort plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Brummen.

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Odé, O. & P. van der Gauw, 1993. Bodembeschermingsgebied de Zuidelijke IJsselvallei: een archeologische kartering, inventarisatie en waardering in het kader van de Bijdragenregeling Bodembeschermingsgebieden. *RAAP-rapport 74*. Stichting RAAP, Amsterdam.

Staring Centrum, 1989. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 22 West Coevorden en 22 Oost Coevorden*. Staring Centrum, Wageningen.

Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

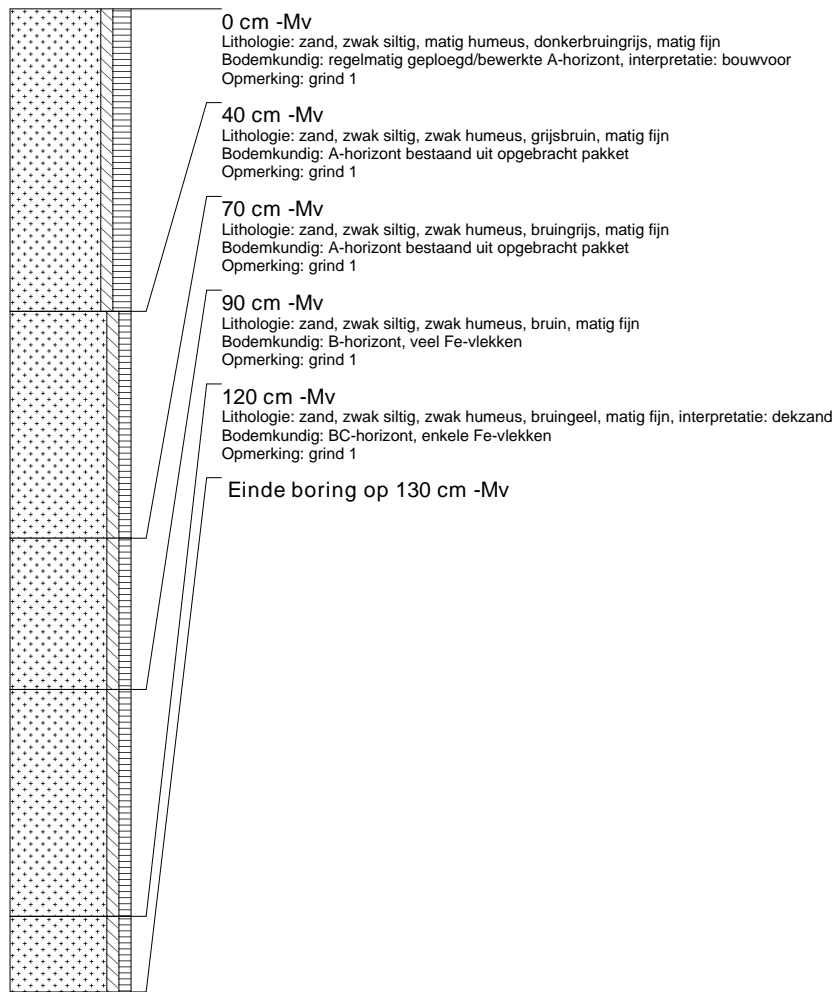

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

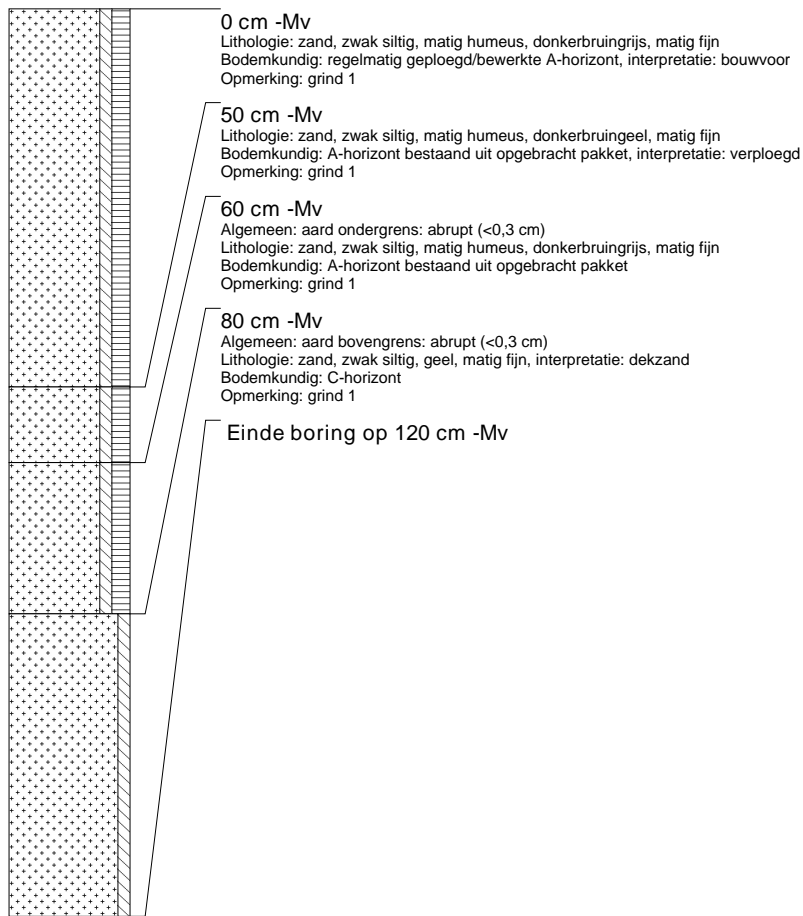
boring: BRDH-1

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

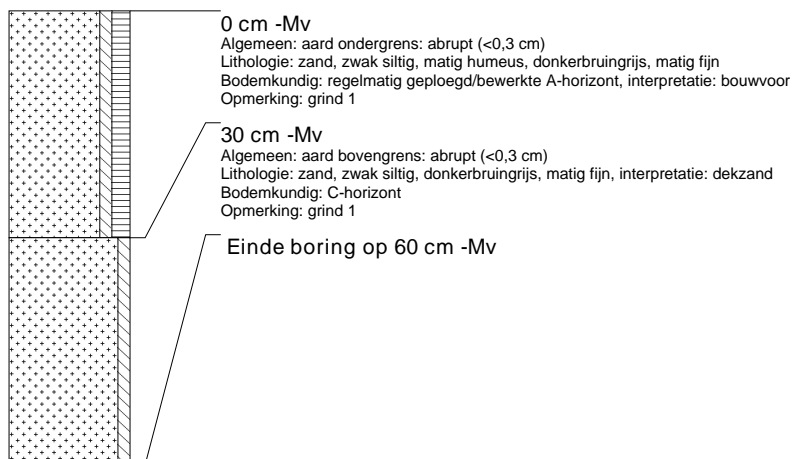

boring: BRDH-2

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

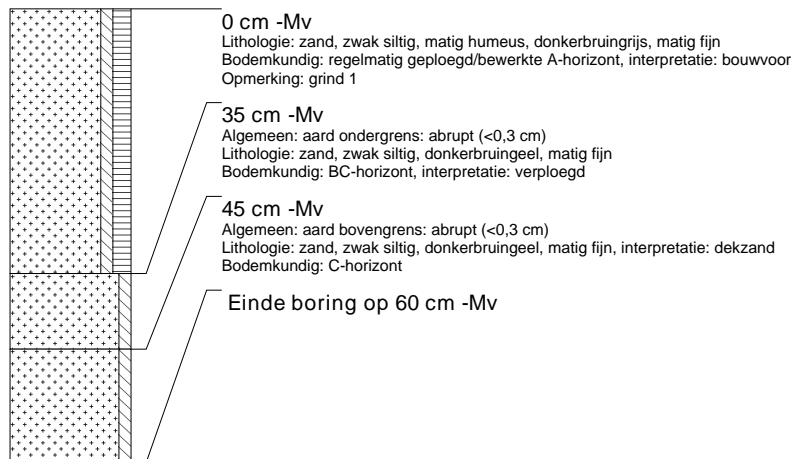
boring: BRDH-3

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

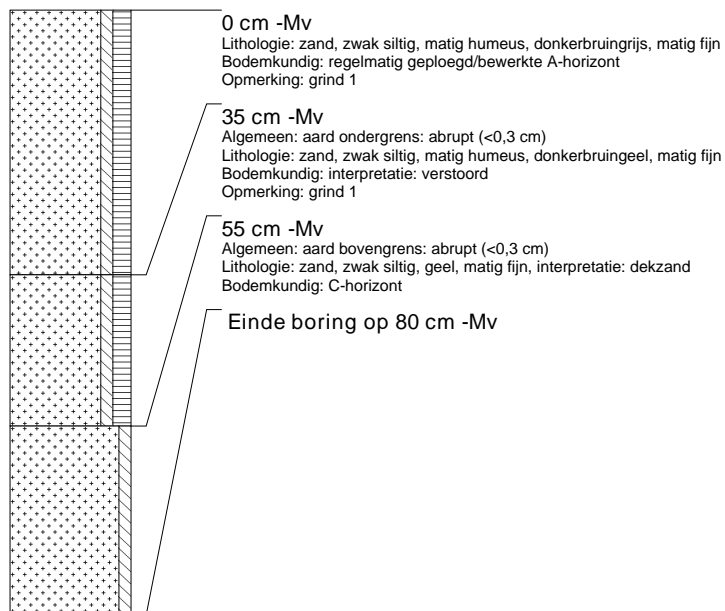

boring: BRDH-4

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BRDH-5

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BRDH-6

beschrijver: HR/KB, datum: 7-8-2008, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, plaatsnaam: Hall, opdrachtgever: Klinker Milieu Adviesbureau, uitvoerder: RAAP Oost

